

Műhely

RÜSZ DOMOKOS

SZELÍDSÉG ÉS ALÁZAT

BIBLIAMAGYARÁZAT

„Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű, és megnyugvást találtok lelketeknek. Mert az én igám boldogító, és az én terhem könnyű.”

(Mt 11,28–30)

Máté evangéliuma a szinoptikus evangéliumok közül az első, görög nyelven íródott, melynek fő célja az volt, hogy megbizonyítsa a zsidóknak, hogy Jézus a megígért Messiás. A zsidók politikai messiást vártak, aki felszabadítja őket a római uralom alól. Máté ezért igen pontosan igyekszik elmondani mindazt, amit Jézus az ő országáról – a mennyek országáról – mondott. A tanításokat öt fő részben – öt nagy beszédben – foglalta össze. Ezeket a részeket, amelyek egyébként a híres Hegyi Beszédet is tartalmazzák, elbeszélő szakaszok választják el egymástól. Máté evangéliuma összekötő kapocs az Ószövetség és az Újszövetség – azaz a régi Izrael és Isten népének az egész világon elterjedő új Egyháza – között. Szerzőnek, a keresztény hagyomány, már a legkorábbi időkben is Máté apostolt, az egykori vámszedőt tartotta, de a modern bibliakutatás, az evangélium más forrásaira hivatkozva elveti ezt a régi feltételezést.

A felolvasott bibliai rész – egyedül Máténál – Jézus galileai működésének történései között található meg, abban a szerkezeti keretben, amit a 9,35 résztől a 14-ig fejezetig úgy tartunk számon, mint Jézus prédikálása a tanítványok és ellenségek előtt. „Jézus bejárta a városokat és a falvakat mind, tanított a zsinagógáikban, hirdette a mennyek országának evangéliumát, gyógyított mindenféle betegséget és erőtlenséget. Amikor látta a sokaságot, megszánta őket, mert elgyötörtek és elesettek voltak, mint a juhok pásztor nélkül. Ekkor így szólt tanítványaihoz: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés: kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásba.”(Mt 9, 35-38). Ekkor megfelelő tanácsokkal,

útbaigazításokkal készítette fel a 12 tanítványt, és új megbízatásukra kiküldte őket, menjetek „Izrael házának elveszett juhaihoz” eme jól ismert meghagyással: „Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok”. (10, 16)

Jézus nyilvános fellépésének első nagy hívása eljövendő munkatársaihoz, a tanítványok kiválasztásakor hangzik el: „Jöjjetek utánam, és én emberhalászokká teszek titeket...és követték őt” (3,19,22). A kitérőt kereső névtelen tanítványhoz is kategorikus a jézusi hívás: „Kövess engem, és hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat” (8,22). Az örök élet elnyerése felől érdeklődő gazdag ifjúnak sincs más választása Jézus előtt: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj el, add el vagyonodat, oszd szét a szegényeknek, és kincsed lesz a mennyben; aztán jöjj, és kövess engem” (19,21). S mivel az ifjú nem volt képes erre, „elborult az arca, és szomorúan távozott, mert nagy vagyona volt. (10,22) Nem így Máté, a vámszedő, aki hallotta Jézusnak feléje intézett hívását, felkelt, és szó nélkül követte őt (Mt 9,9). Valamint a gazdag főszámvevő Zákheus is, aki leszáll a fáról, szakít bűnös múltjával, és üdvösséget szerez magának és házának – „mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet”. (Lk 19,1–10)

Hogyan teszi, cselekszi ezt Jézus? E kérdésre adandó választ megtaláljuk abban a meglelelkű, csodálatos hívásban, amelyben ajánlja magát, boldogító evangéliumát. Ez a hívás eltér az előbbiektől, mert egészen más a hangvétele, és mindenkihez, mindnyájunkhoz szól, akik az élet „súlyától vagyunk megterhelve, akik belefáradtunk a végeérhetetlen hétköznapi munkába, a feladatok és kötelességek teljesítésébe. Szól a társadalmi és történelmi igazságtalanságokért tiltakozó, önmagukat emésztő emberekhez, a családi élet „hajótöröttjeihez”, azokhoz, akik úgy érzik, hogy számukra elveszett a további életharc és küzdelem értelme... Szól a szegényekhez, betegekhez, az elesettekhez... mindenkihez: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek”. Honnan ez az önbizalom, lelki erő és bátorító lelkesedés az emberért, mindannyiunkért? – kérdezhetjük... Abból a „hegyeket mozgó” hitből, élet-remény és szeretetből, amit gondviselő Atyjától kapott prófétai elhivatottságakor, amelyről ekképpen vallott „amikor Názáretbe ment, ahol felnevelkedett...a zsinagógába” (Lk 4,16): „Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; azért küldött el, hogy a szabadulást hirdessem a foglyoknak, és a vakoknak szemük megnyílását; hogy szabadon bocsássam a megkínzottakat, és hirdessem az Úr kedves esztendejét.”

Már az általa is idézett, kedvelt ótestamentumi próféta, Ézsaiás könyvéből tudta, hogy az „örökkévaló Isten az Úr”, aki „erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlent nagyon erőssé teszi” (40,29). Mint ahogy azt is tudhatta, hogy „elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek mint a sasok, futnak, és nem lankadnak meg, járnak, és nem fáradnak el”. (40,30–31)

Jézusnak meglegelkü hívása a hozzá és isteni gondolataihoz való csatlakozásra és együttlétre nemcsak az „elesettekhez” szól, hanem azokhoz is, akik lelkiileg szegények, még akkor is, ha jó módban élnek és látszólag gondtalanok; még akkor is, ha tisztségükkel, hatalmuk által minden földi jónak részeseivé válhatnak... Ő jól tudja, hogy a gazdagság, hatalom és jólét nem mindig jelent megnyugvást, békét, boldogságot, ellenkezőleg: nagyobb igát, terhet, félelmet, nyugtalanságot...

Arra vonatkozóan, hogy e világ zaklatott, nyugtalan lelkű, megfáradt embereinek miképpen ad megnyugvást azok számára, akik hozzá mennek, nyomába szegődnek, figyelik életpéldáját és követik őt, tehát: van fülük a hallásra, van szemük a látásra, van szívük a jó befogadására, van „fénylő” értelem a megismert igazság felkarolására, vállalására, és van akarat a „boldogító” ügye melletti kitartásra – Jézus nagyszerű és eligazító lehetőséget, tanácsot (receptet) ajánl a 29-ik versben: „vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű...”

A „vegyétek magatokra az én igámat...” Jézus-mondás hallatán az az érzésünk támad, mintha egybecsengne a korábbi fejezet 38. versével: „...aki nem veszi fel keresztjét és nem követ engem, nem méltó hozzám”. Eme bibliai vers bővebb kifejtése, ami mondanivalójával, üzenetével hasonul jelen szövegelemzéshez, Lukács evangéliuma 9. részében ekképpen hangzik: „Azután így szólt mindnyájukhoz: „Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztjét, és kövessen engem... Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszti vagy romlásba viszi?” (Lk 9,23–25).

A kereszt, mint bitófa, kegyetlen kivégzési eszköz (melyen Jézus is kínhalált szenvedett), éppúgy, mint az iga vagy a járom (fakert, amely két igavonó állatot fog össze súlyos terhek vontatása, cipelése céljából) szenvedést, alávetettséget, leigázást jelképező tárgyakként voltak ismeretesek a Jézus korabeli szóhasználatban és társadalomban. Ilyen értelemben „igát vagy súlyos keresztet levenni” annyit jelentett, mint megszabadítani. Mindemellett, a zsidó tanítók gyakran mondták, hogy minden „igazi” – hithű izraelita magától, önként veszi magára a törvényt, mint egy igát, azonkívül a hagyományos rendelkezéseket, mint az igavonók a szántóföldeken. Jézus a törvény terhét és igáját megkönnyíti, hisz abban a törvényrengetegben, melyet a farizeusok és írástudók összeállítottak – 248 parancs és 365 tilalom – még ők maguk sem ismerik ki magukat. Ezért fordul a nép elgyötört fiaihoz hívogató szóval. Az iga említése mutatja, hogy nem általában az élet, hanem csak a zsidó kegyességi élet terheiről van szó: Jézus éppen azok szabadítására jött, akik belerokkantak a törvény igájának hordozásába, és önhibájukon kívül reménytelenekké váltak. Ő arra teszi a hangsúlyt, hogy terhet mindig kell hordozni, mert az élet és tartalma, a szolgálat terhet jelent. De az Isten akarata szerinti élet, a terhek elhordozását nem megnehezíteni, hanem éppen megkönnyíteni igyekszik. Ezért szól Jézus arról, hogy ő is igát tesz övéire, mert

csak így tudják ezeket a terheket elhordozni. De az ő igája „praktikus” (chréstos), így az a teher, amelyet ő ad övéinek elhordozásra, ennek az igának a segítségével elhordozható (elaphros). Ezt az igát ő hordozza előttünk akkor, amikor példát mutat: hogyan rendeljük alá magunkat Isten akaratának (prays), és hogyan hagyatkozunk szívünk szerint, nem kényszerből Istenre (tapeinos té kardia). Jézus tehát a maga elhordozható igáját ajánlja tanítványainak, követőinek és mindenkinek, akiket magához hív, a farizeusok törvényeskedésének az állandó terhe helyett. A farizeusok gögje és keményszívűsége helyett a maga szelídségét és alázatosságát ajánlja, hogy aki nyugtalan és fáradt, az nyugalmat találhasson magának.

Itt találkozunk azzal az öntudatos jézusi lelkülettel, amely az ő szelíd és alázatoslelkű jelleme és erénye által elviselhetővé, könnyűvé és boldogítóvá tehet minden „megnyugvásra” áhító emberi életet.

A szelídség és alázat mélységesen jézusi, azaz keresztyén gondolkozási, cselekvési és magatartási forma, amely modern korunkban talán a leggyakrabban elutasított erény. A modern ember az anyagi javakért, jobb ellátásért, rangért, címért, hírnévért folytatott kíméletlen versenyben és tülekedésben szinte észrevétlenül válik olyanná, mint akiket lenéz, mint akiknél különbnek akar mutatkozni. Az egymást féltreledősök ki is nevetik azt, aki önként kiáll a sorból, gyávának és élhetetlennek tartják, hiszen ha egy ember elég hangosan és gyakran ismételteti saját nagyságát és kiválóságát, a többi ember hajlamos arra, hogy birkanyájként vezérévé és példaképévé fogadja.

Az emberiség történetének legfényesebb csillagai szinte kivétel nélkül szerényen, alázatos lélekkel végezték azt a munkát, amely megőrizte nevüket és példájukat.

Alázattal nemcsak a Teremtőnknek tartozunk, hanem embertársainknak is, akik közül a legkisebb is az Ő képmása. Ezt az érzést sokszor nehéz felindítani magunkban, hiszen az élet küzdelmei egymás szüntelen legyőzésére sarkallnak minket. A régi közmondás arra tanít: „Ahol kevélység, ott gyalázat, ahol alázat, ott bölcsesség. Az alázatosság: helyes önismeret.

Az első félévi szesszió és vizsgaláz bizonyára sokakat kifárasztott és megterhelt. Ezek az önálló életre, a kiküldetésre való felkészülés első próbatételei, melyek, ha mérce szerint teljesedtek, most már talán boldogító igát és könnyű terhet jelentenek. A megérdemelt megnyugvást nyújtó, boldogító szünidőre való eltávozás előtt két bibliai tanítást ajánlok megszívlelendő üzenetként útravalóra Péter apostol első leveléből: „Krisztust tartsátok szentnek szívetekben, és legyetek készen mindenkor számot adni mindenkinek, aki számon kéri tőletek a bennetek élő reménységet. Ezt pedig szelíden és tisztelettudóan, jó lelkiismerettel tegyétek...” (1Pt 3,15–16)

„Ugyanúgy, ti ifjabbak: engedelmeskedjete az idősebbeknek, egymás iránt pedig valamennyien legyetek alázatosak, mert az Isten a gögösöknek ellenáll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad” (1Pt 5,5).

ZSAKÓ ERZSÉBET

EGY RÉGI „MAGVETÉS” NYOMÁBAN

Erdő László presbiter-társam édesapja, Erdő János egykorvult unitárius püspök hagyatékában talált egy érdekes csoportképet, amelyen 32 székelyruhába öltözött lány látható néhány idősebb emberrel. Mivel László felismerte ez utóbbiak között még fiatal édesapja arcát, hozzám fordult a kérdéssel: vajon kik vannak ezen a képen, és mikor, milyen alkalommal készülhetett?

A képen felismertem Józán Miklós egykori püspökünket, valamint nagynénemet, dr. Mikó Lőrincét, aki az Unitárius Nőszövetség elnöke volt. A kép a kollegium udvarán készült. Ennek alapján az illető esemény az 1940-es évek elején lehetett; sejtelmem szerint a kép egy népfőiskolai csoportot ábrázolhat.

Elővettem a Nőszövetség történetével foglalkozó könyvemem (*Hinni és tenni – Az Unitárius Nőszövetség története*, Kolozsvár, 2003), s onnan újraolvastam az *Unitárius Közlöny* 1942. évfolyamának 97. oldalán megjelent beszámoló alapján írtakat:

„Az 1930–40-es években elterjedt a népfőiskolák szervezése mint a népművelés egyik legfőbb eszköze. Elsősorban a skandináv államokban szervezték, nálunk Balázs Ferenc igyekezett meghonosítani dán példa alapján. A Nőszövetség 1941 februárjában tartott közgyűlésén hangzott el Nyiredy Gézáne budapesti elnök részéről a javaslat, hogy a szellemi továbbképzés, népművelés érdekében népfőiskolát kellene szervezni, ebben komoly segítséget tudna adni Szabóné Weress Jolán, aki a helyszínen tanulmányozta a finn népfőiskolák szervezését, működését. A gazdasági és háztartási tanfolyamokat próbálták meg erre a rendszerre állítani. Meg is hívták Szabóné Weress Jolánt [...] és 1942. április 12–26. közt megtartották Kolozsváron az első leány-népfőiskolát.

A tanfolyamon 30 faluból 32 leány vett részt a marostordai, udvarhelyszéki és háromszéki körökből. A kéthetes tanfolyam programja nagyon zsúfolt, a következő témákról tanultak:

– Magyarország földrajza, történelme, irodalma és a helyesírás gyakorlása (előadók nevei)

– Hit- és erkölcstan [...]

– Háztartás-vezetés, célszerű táplálkozás, lakás, ruházkodás, olajos magvak, méhészet, kertészet, baromfitenyésztés [...]

– Rostos növények, keresztlábítós szövöszék [...]

– Az anya egészsége, csecsemőgondozás, elsősegélynyújtás [...]